

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กลุ่มงานพันธกรณีฯ โทร. ๑๓๘๓๓

ที่ สม ๐๐๐๗/๑๑

วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง สรุปผลการประชุมเวทีเสวนาสาธารณะเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ: ปัญหาและการจัดการ”

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๑. เรื่องเดิม

ตามหนังสือมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ที่ มส.พส. ๑๑๑/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๑ เชิญเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือผู้แทนเข้าร่วมการประชุมเวทีเสวนาสาธารณะเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ: ปัญหาและการจัดการ” ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมแมจิก ๓ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ ซึ่งเลขาธิการ กสม. ได้มอบหมายให้สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศดำเนินการจัดส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว นั้น

๒. การดำเนินการ

ผู้อำนวยการสำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการคณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุและคนพิการ พิจารณาเข้าร่วมการประชุมฯ โดยนางเพ็ชรา เป็เลียนศิริ ผู้อำนวยการกลุ่มงานความร่วมมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ๑ ในฐานะเลขานุการคณะทำงานฯ พร้อมด้วยนางสาวอัสดา เอี่ยมแมนศรี นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ ในฐานะผู้ช่วยเลขานุการคณะทำงานฯ ได้เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว

๓. สรุปสาระสำคัญของการประชุม

๓.๑ วัตถุประสงค์ของการประชุม

การประชุมเวทีเสวนาสาธารณะเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ: ปัญหาและการจัดการ” จัดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.พส.) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และภาคีเครือข่ายด้านผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสถานการณ์ ข้อเท็จจริงและปัจจัยความเสี่ยงที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุถูกละเมิดสิทธิ รวมถึงการสร้างตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการมีระบบการเฝ้าระวัง คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุในชุมชน

๓.๒ การเสวนาในหัวข้อ “สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุถูกละเมิด” มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- นางสาวภัทรพร คงบุญ นักวิจัยมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลในพระบรมราชูปถัมภ์ กล่าวว่าตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging society) หรือมีประชากรอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าในปี ๒๕๖๔ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged society) หรือมีประชากรสูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒๐ โดยปัญหาที่ทุกคนจะต้องเผชิญเมื่อมีอายุที่เพิ่มขึ้น คือ ความเปราะบางทางธรรมชาติของสุขภาพและร่างกาย อันเป็นบ่อเกิด

ของการถูกละเมิดสิทธิในด้านต่างๆ เช่น สิทธิด้านที่อยู่อาศัย สิทธิด้านสุขภาพ และสิทธิในการมีงานทำ รวมถึงสิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง การถูกกระทำรุนแรง และการถูกแสวงประโยชน์

จากการศึกษาวิจัยในเรื่องกลไกหรือมาตรการของไทยในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมสูงอายุ พบว่า แม้ว่าไทยได้ตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิทางบวก เช่น การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม และการจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็น ซึ่งไม่สามารถรองรับสถานการณ์ปัญหาผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในกรณีของการถูกทอดทิ้ง การถูกกระทำรุนแรง และการถูกแสวงประโยชน์ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ได้ จากปัญหาข้อจำกัดดังกล่าว นางสาวภัทรพรฯ เสนอแนะว่ารัฐบาลควรกำหนดมาตรการ กลไกหรือระบบเพื่อเฝ้าระวัง คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ โดยอาจใช้พื้นที่ชุมชนเป็นหน่วยหลักในการดำเนินงาน และใช้เครือข่ายภาคประชาสังคมเป็นหน่วยในการรับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ

- นางสาวแรมรุ้ง วรวัช รองอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กล่าวเสริมว่าไทยมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการหลายด้านแต่พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้บัญญัติถึงการพิทักษ์สิทธิหรือการมีพนักงานเจ้าหน้าที่ในการทำหน้าที่คุ้มครองพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ เนื่องด้วยบริบทของสังคมไทยในขณะนั้นมีปัญหาการละเมิดสิทธิผู้สูงอายุไม่มาก igit จากการลงพื้นที่ของกรมกิจการผู้สูงอายุ พบว่าสถานการณ์ปัญหาของผู้สูงอายุที่กำลังเผชิญในปัจจุบันและอนาคต ทั้งปัญหาด้านที่อยู่อาศัย สุขภาพ หลักประกันรายได้ การมีงานทำ การถูกทอดทิ้ง การถูกกระทำรุนแรง และการถูกแสวงประโยชน์ ล้วนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เช่น ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งอาจมีสาเหตุมาจากการถูกกระทำรุนแรงด้านจิตใจ และเมื่อต้องใช้ชีวิตเพียงลำพังก็มักเผชิญกับปัญหาสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และปัญหาการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ด้วยเหตุนี้ มาตรการหรือกลไกของรัฐเพื่อรองรับปัญหาการเข้าสู่สังคมสูงอายุในอนาคตจึงจำเป็นต้องรับมือกับปัญหาดังกล่าวอย่างรอบด้าน ในขั้นนี้ กรมฯ อยู่ระหว่างผลักดันให้เรื่อง“สังคมสูงอายุ” เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าสู่สังคมสูงวัยต่อไป

- นางสาวดรุณี มนัสวานิช ผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้นำเสนอข้อมูลว่า จากฐานข้อมูลของศูนย์ช่วยเหลือสังคม (สายด่วน ๑๓๐๐) ซึ่งให้ความช่วยเหลือปัญหาสังคมในทุกกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การค้ามนุษย์ ยาเสพติด คนเร่ร่อน/ไร้ที่พึ่งคนขอทาน เด็กและเยาวชน บุคคลสูญหาย ผู้สูงอายุ และผู้พิการ พบว่าการรับแจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๐ ที่มีจำนวน ๒๖๐ กรณี เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน ๒๙๒ กรณีในปี ๒๕๖๑ โดยปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ ปัญหาข้อกฎหมาย ปัญหารายได้และความเป็นอยู่ รวมถึงปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว

- นายสิทธิพร ชูประจง มูลนิธิกระจกเงา ได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัญหาของผู้สูงอายุในช่วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมาว่ามี ๒ ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาผู้สูงอายุไร้บ้านและผู้สูงอายุหายสาบสูญ ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากอาการของโรคสมองเสื่อมที่บุคคลใกล้ชิดอาจไม่ทราบ ขาดความระมัดระวังที่มากพอทำให้เกิดกรณีผู้สูงอายุพลัดหลงและสูญหาย และผู้สูงอายุน้อยใจคนในครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดจึงทำให้ผู้สูงอายุหนีออกจากบ้าน ทั้งนี้ จากสถานการณ์ปัญหาข้างต้น นายสิทธิพรฯ ได้มีข้อเสนอว่าสังคมควรเร่งสร้างความตระหนักในเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บุญคุณของบุพการี และทัศนคติที่ถูกต้องต่อผู้สูงอายุ อันจะเป็นวิธีที่ยั่งยืนในการบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว

๓.๓ การเสวนาในหัวข้อ “แนวทางการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุ” มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวิณี วิวัฒน์วานิช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า แนวโน้มในปัจจุบันผู้สูงอายุมักถูกรบกวนจากเทคโนโลยีสารสนเทศจากทรัพย์สิน โดยมีสาเหตุจากข้อจำกัดด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี จึงทำให้ผู้สูงอายุเชื่อและไว้วางใจบุคคลใกล้ชิดให้ทำธุรกรรมทางการเงินแทน รวมถึงสาเหตุจากช่องทางการสื่อสารต่างๆ ที่ผู้สูงอายุอาจถูกแสวงประโยชน์ได้ เช่น กลุ่ม Call Center ที่หลอกลวงให้โอนเงินและการหลอกให้ซื้อสินค้าออนไลน์ ดังนั้น เพื่อรับมือกับภัยที่เกิดจากเทคโนโลยีดังกล่าว รัฐจึงควรมีมาตรการให้ความรู้กับผู้สูงอายุเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการเงินอย่างสม่ำเสมอผ่านช่องทางหลักทางสื่อทีวี วิทยุและผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

- นางสุจิตรา แก้วไกร กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม กล่าวว่ากรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีภารกิจในการจัดวางระบบและส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับตามกฎหมาย และการดำเนินการให้พยาน ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้นจากรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยจากฐานข้อมูลสถิติของกรมฯ พบว่า ในปี ๒๕๖๐ กรมฯ ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาที่เป็นผู้สูงอายุจำนวน ๑,๕๒๘ ราย อันเป็นความช่วยเหลือที่เกิดจากฐานความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยที่ผ่านมากรมฯ ยังไม่พบการให้ความช่วยเหลือในฐานความผิดด้านทรัพย์สินแก่ผู้สูงอายุอย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีปัญหาการถูกแสวงประโยชน์จากทรัพย์สิน ส่วนใหญ่ประชาชนมักขอความช่วยเหลือจากกรมฯ ในรูปแบบของการขอคำปรึกษาทางด้านกฎหมาย

- นายสมศักดิ์ อัจฉกุล สภาทนายความ กล่าวว่า สภาทนายความมีหน้าที่และอำนาจในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแก่ประชาชน โดยจากประสบการณ์ที่ผ่านมา นายสมศักดิ์ฯ เห็นว่าประเด็นที่รัฐบาลควรให้ความสนใจและเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการถูกแสวงประโยชน์จากทรัพย์สินของผู้สูงอายุ คือ ปัญหาหนี้ในระบบที่ผู้สูงอายุมักขาดความรู้ความเข้าใจ อันทำให้ถูกคนในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดใช้เป็นเครื่องมือในการให้ผู้สูงอายุค้ำประกันการกู้ยืมเงิน และการหลอกลวงทรัพย์สินเพื่อไปขายฝากหรือเช่าซื้อ

- นายณรัน โทธิพัฒนาชัย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้กล่าวว่าปัจจุบันไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับทรัสต์เพื่อการจัดการทรัพย์สินส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ มีเพียงทรัสต์ตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุนเท่านั้น อย่างไรก็ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ได้อนุมัติหลักการของร่างพระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อการจัดการทรัพย์สินส่วนบุคคล พ.ศ. แล้ว โดย “ทรัสต์” หมายถึงนิติสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง ๓ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ก่อตั้งทรัสต์ ทรัสต์ และผู้รับประโยชน์ ซึ่งผู้ก่อตั้งทรัสต์ได้ทำสัญญาก่อตั้งทรัสต์ให้ทรัสต์ (ตัวแทน) ทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งทรัสต์เพื่อประโยชน์ของผู้รับประโยชน์ ทั้งนี้ การจัดการทรัพย์สินในรูปแบบของทรัสต์จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่มีทรัพย์สิน เช่น ผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของธุรกิจ ชำรายการหรือพนักงานบริษัท แต่อาจไม่ใช่กลไกที่ใช้ในการช่วยบริหารจัดการทรัพย์สินให้กับผู้สูงอายุได้ในภาพรวมทุกระดับ

๓.๔ ปัจฉิมถกในหัวข้อ “ยุทธศาสตร์ชาติกับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ” มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- พลเอก อนันตพร กาญจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษว่าจากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัญหาความรุนแรงในการละเมิดสิทธิผู้สูงอายุที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาความรุนแรงด้านจิตใจ โดยมีสาเหตุมาจากบุคคลในครอบครัวและคนใกล้ชิด ปัญหารองลงมาที่พบ คือ การทอดทิ้งไม่ดูแลผู้สูงอายุอันมีสาเหตุมาจากปัญหาเศรษฐกิจ การทำงานของบุตร

หลานในต่างถิ่นและรูปแบบของครอบครัวเดียว นอกจากนี้ จากข้อมูลสถิติศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน ๑๓๐๐ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ยังพบแนวโน้มสถานการณ์ปัญหาผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เดิมปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือเรื่องผู้สูงอายุพลัดหลง สูญหายและเร่ร่อน แต่ในปัจจุบันปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ผู้สูงอายุขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูโดยเพิ่มขึ้นเป็น ๑๐ เท่า ในช่วงระยะ ๓ ปีที่ผ่านมา และปัญหาที่เริ่มพบมากขึ้น และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ คือ ปัญหาผู้สูงอายุถูกแสวงผลประโยชน์จากทรัพย์สิน นอกจากนี้ พลเอก อนันตพรฯ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสถานการณ์ปัญหาผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงได้ขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่อง “สังคมสูงอายุ” โดยกำหนดยุทธศาสตร์การรองรับสังคมสูงอายุอย่างมีคุณภาพด้วยการส่งเสริมให้มีการเตรียมความพร้อมในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ

๔. ข้อคิดเห็น

ข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมเวทีเสวนาสาธารณะเรื่อง “การคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ: ปัญหาและการจัดการ” สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุที่ขณะนี้ กสม. อยู่ระหว่างดำเนินการ ทั้งนี้ สำนักฯ ในฐานะที่รับผิดชอบฝ่ายเลขานุการของคณะทำงานจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุและคนพิการ จะนำข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมไปใช้ประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะของ กสม. ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และเห็นควรสำเนาเรียนกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้รับผิดชอบภารกิจด้านผู้สูงอายุ สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทราบด้วย

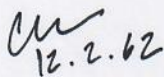

(นางสาววัลลภา ศาตรประภา)

ผู้อำนวยการสำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

- ททบ/เห็นผล

- ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อทบทวน

12.2.62

(นางสาวอัจฉรา ฉายากุล)

ที่ปรึกษาสำนักงาน ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สมอ นพณ. ดำเนินการ N

อวตต

ศอ.น.ป.

12 ก.พ. 62

จระ

รับททบและแจ้งไว้ ๒๕๖๒

อ.ศักดิ์

13 ก.พ. 62